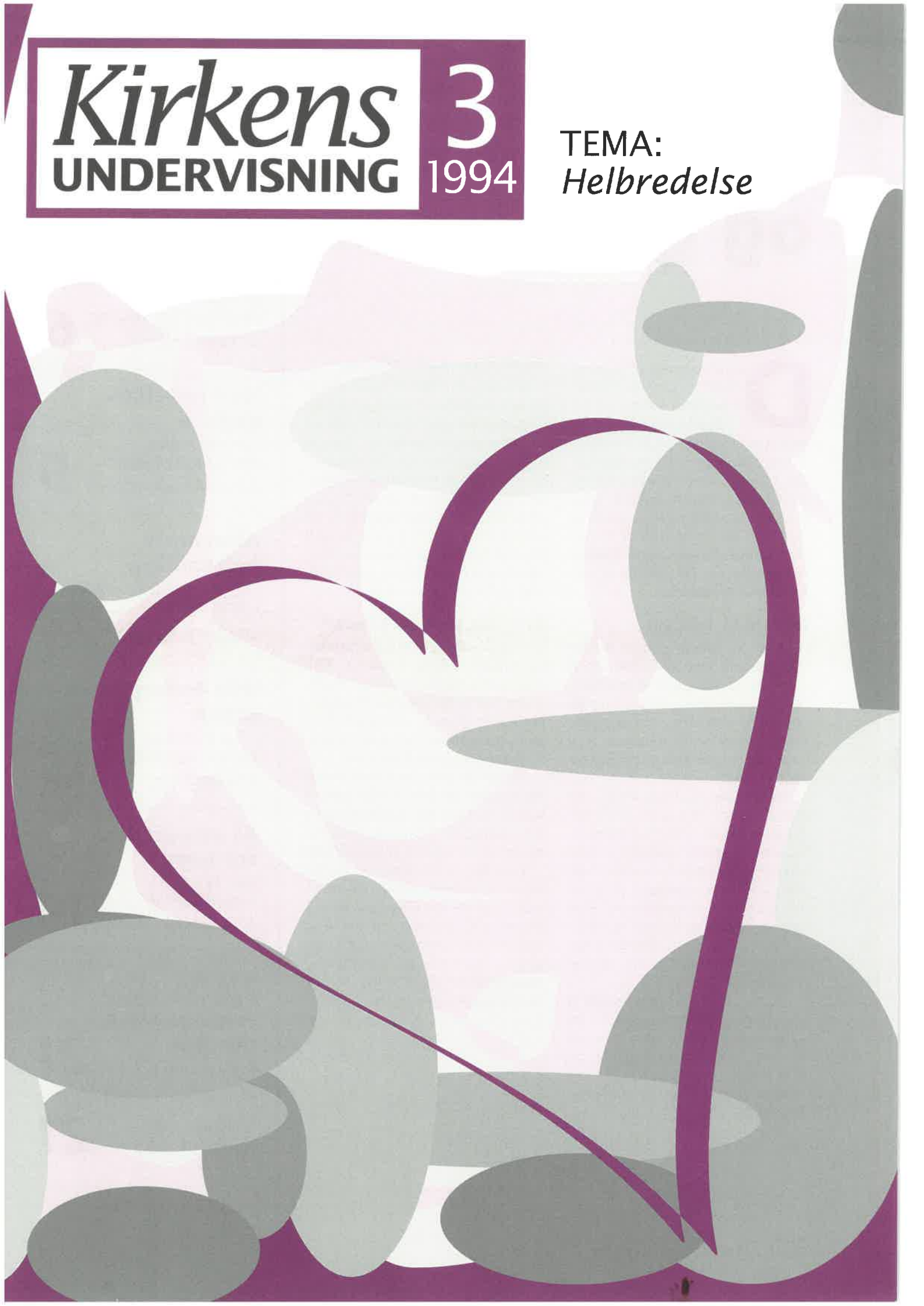

Kirkens UNDERVISNING

3
1994

TEMA:
Helbredelse

Helbredelse og gudstro

Dette nummer af Kirkens Undervisning har helbredelse som tema.

Mennesker har til alle tider knyttet troen på helbredelse til troen på en gud. Til det israelitiske folks gudstro hørte som en selvfølgelig del troen på Guds magt til at udvirke helbredelser. Og til de forventninger man stillede til den kommende messias hørte også forventningen om en kraft til at helbrede alle sygdomme.

Jesu helbredelser

I Det Nye Testamente udgør fortællingerne om Jesu helbredelser af syge en betydelig del af overleveringerne om hans jordeliv. Og de tages dels som tegn på hans medlidenhed med folket, dels som tegn på at han var messias og på Gudsrigets nærhed.

Helge Kjær Nielsen, lektor ved Århus Universitet, giver på de følgende sider en indføring i helbredelserne i Det Nye Testamente. Derefter giver højskoleforstander Henning Nørhøj et eksempel på hvordan man med „overtekstning“ som metode kan levendegøre de bibelske personer. I dette tilfælde kvinden med blødninger fra Markusevangeliets kapitel 5.

Karin Ladefoged Jensen, der er sognepræst, stiller spørgsmålet om helbredelsesundere er noget der kan ske i dag? Og i sin artikel ser hun helbredelse i forhold til lidelsens problem og dødens uigenkaldelighed.

Alternativ behandling

I vore dage er troen på helbredelse blevet overhalet af et broget sundhedsmarked med alverdens tilbud om alternativ behandling. Sikkert fordi troen på helbredelse ikke længere som en selvfølgelighed knytter sig til gudstroen. Og det sikkert fordi gudstroen ikke længere er en selvfølgelighed. Thorsten Rysgaard fra Dialogcentret i Århus har skrevet en artikel om alternativ behandling og New Age-bevægelsen.

Klovn som forkynner

Dermed er det slut med helbredelses-temaet i dette nummer. Men videre i bladet præsenterer sognepræst Bodil Olesen den evangeliske klovn og giver et eksempel på, hvordan man kan bruge klovn i forkyndelse og undervisning.

Derefter har Eberhard Harbsmeier, der er lektor ved Københavns Universitet, en kommentar om at prædike for børn, som han mener er en sag for viderekomne!

På bladets sidste sider er der nyt fra Folkekirkens Pædagogiske Institut og en præsentation af nye bøger og materialer. Sammen med bladets artikler håber redaktionen at det kan være til inspiration i kirkens og de kirkelige organisationers undervisning og forkyndelse.

Bøn og helbredelse

En introduktion til helbredelserne i Det Nye Testamente
Af Helge Kjær Nielsen

3

Helbredelsesfortælling

Et undervisnings-eksempel for voksne
Af Henning Nørhøj

6

Helbredelsesundere

- er det noget, der kan ske i dag?

Af Karin Ladegaard Jensen

9

Alternativ behandling

- og de religiøse rødder i New Age

Af Thorsten Rysgaard

12

Den evangeliske klovn

- om klovns teologi og praksis

Af Bodil Olesen

15

At prædike for børn

- en sag for viderekomne!

Af Eberhard Harbsmeier

19

Nyt fra Folkekirkens Pædagogiske Institut

Af Viggo Ernst Thomsen

21

Bøger og materialer

21

Forsideillustration: Kim Pedersen

Bøn og helbredelse

En introduktion til helbredelserne i Det Nye Testamente

Der er en snæver sammenhæng mellem bøn og helbredelse i Det Nye Testamente. Mange steder fortælles der om, at mennesker kom til Jesus med en bøn om at blive helbredt. Og Jesus reagerer på den tro, som bønnerne udtrykker.

Helge Kjær Nielsen, der i sine nytestamentlige studier har været stærkt optaget af evangeliernes helbredelsesberetninger, giver her en introduktion til emnet. Helge Kjær Nielsen er lektor ved Århus Universitet og har skrevet sin doktorafhandling om helbredelser i Det Nye Testamente.

*"Vær mig nådig, Herre,
for jeg er svag,
helbred mig, Herre,
for min krop sygner hen,
og min sjæl er grebet af rædsel.
Herre, hvor længe endnu?"*

Denne bøn er fra en af de gammeltestamentlige klagesalmer (Sl 6,3-4). I denne som i adskillige andre klagesalmer møder vi temaet: bøn og helbredelse. Helbredelse skal her forstås bredt. Det er på ingen måde alene et spørgsmål om at blive restitueret legemligt, men den legemlige helbredelse hører også med, hvis livet ikke skal sygne hen.

At forstå det sådan, at salmisten skulle bruge ordene *svag og helbrede* og udtrykket *min krop sygner hen* alene i overført betydning, ville være i strid med israelitisk tankegang og menneskesyn. Salmisten beder altså også om legemlig hel-

bredelse, og hermed giver han udtryk for den grundforståelse, at Gud er den, som kan helbrede. Han er ikke blot skaberen; han er også den, der tager sig af sine skabninger bl.a. ved at helbrede dem. Og denne grundforståelse er jo forudsætningen for enhver bøn om helbredelse fra sygdom. Og erfaringen kan bekræfte denne forståelse, som det fremgår af følgende ord fra Sl 30,3f.:

*"Herre min Gud,
jeg råbte til dig om hjælp,
og du helbredte mig.
Herre,
du løftede mig op fra dødsriget,
du lod mig leve,
jeg gik ikke i graven."*

Den forståelse, at Guds omsorg for mennesker også kommer til udtryk gennem helbredelse af sygdomme, afspejles særlig tydeligt i evangelierne, der påfaldende ofte beretter netop om helbredelser. Det er ikke mindst disse beretninger, der giver os indblik i forståelsen af forholdet mellem bøn og helbredelse.

Herre, forbarm dig!

I ganske mange tilfælde fortælles, at mennesker kom til Jesus med bøn om helbredelse, enten det nu var for sig selv eller for nogle, der stod dem nær. Bønnen kan være formuleret på mange måder. De to blinde, som Matthæus fortæller om i 9,27-31, bad sådan: „Forbarm dig over os, Davids søn!“ Med en lignende bøn kom også andre til Jesus; se Matt 15,22; 17,15; 20,29 par.; Luk 17,13. Et af de stærkeste træk i det gammeltestamentlige billede af Gud er hans barmhjertig-

hed (se f.eks. 2 Mos 34,6-7; jfr. Luk 6,26). I tillid til, at Jesus handler på Guds vegne og derfor barmhjertigt, er det derfor nærliggende at bede: „Forbarm dig over os!“ Det er barmhjertighed, der anråbes om. I nogle tilfælde får vi bare at vide, at mennesker bad Jesus hjælpe (f.eks. Matt 8,5-9; 9,18 par.; Mark 7,32), men i Mark 1,40 par. kan vi læse om en spedalsk, der formede sin bøn på en særlig måde. Han faldt på knæ for Jesus, bad og sagde: „Hvis du vil, kan du gøre mig ren.“ Det er altså en bøn om, at Jesus nu også vil gøre det, som han er i stand til at gøre. Den bøn vender jeg tilbage til.

Den ordløse bøn

Jeg har ud fra evangelierne givet nogle eksempler på, hvordan en bøn om helbredelse kunne lyde. At slutte ud fra de overleverede helbredelsesberetninger er der imidlertid mange, der er kommet til Jesus uden at fremsige nogen bøn til ham. Kvinden, der led af blødnings, kom bagfra for lige at røre kvasten på Jesu kappe, men hun sagde ifølge evangelisternes beretninger ikke noget (Mark 5,25-34 par.). Det gjorde heller ikke de fire mænd, der bar en lam hen til Jesus (Mark 2,1-12 par.).

I det hele taget står der i teksterne mange gange kun, at mennesker kom til Jesus med de syge. Det er tilfældet f.eks. Matt 4,24; 9,32; 12,22; 15,30 og Luk 6,17-19. Men det, at de kom til Jesus uden at formulere nogen bøn, betyder ikke, at de kom til Jesus uden bøn. Der er nemlig en bøn, som vi kan kalde den ordløse bøn. Det er f.eks. den bøn, der udtrykker sig gennem handling, og det er akkurat den

Carl Bloch:
Jesus helbreder
den blinde
Bartimæus
(Mark 10.46).

bøn, disse tekster vidner om. At komme til Jesus med sin sygdom eller med sine syge er i lige så høj grad udtryk for bøn om hjælp, som den formulerede bøn er det. Bønnen ytrer sig jo netop i dette at vende sig til Jesus. Det er også den forståelse, vi finder i teksterne. Efter skildringen af, hvordan de fire mænd fik den lamme frem til Jesus, fortsættes der: "Da Jesus så deres tro" (Mark 2,5 par.). Og til kvinden, der bagfra rørte ved kvasten på Jesu kappe, lød det: "Datter, din tro har frelst dig. Gå bort med fred, og vær helbredt for din lidelse!" (Mark 5,34).

Bøn (også den ordløse) er altså forstået som udtryk for tro. Derfor er temaet *bøn og helbredelse* i virkeligheden ikke til at skille fra og skal heller ikke skilles fra temaet *tro og helbredelse*. Det forudsættes nemlig, at det er troen, der ytrer sig gennem bøn. Og enhver vendt sig til Jesus afspejler tro, og er den end ureflekteret, er den ikke af den grund mindre ægte.

Bønnens magt

Når der er en så snæver sammenhæng mellem bøn og tro, kunne Jesus også have sagt: „Din bøn har frelst dig!“ Det synes at være en yderligere begrundelse for - som

det jævnligt sker - at tale om bønnens magt, her specielt i forbindelse med helbredelse. I Jak 5,13-18 gives der vejledning om, hvordan man ifølge forfatteren til brevet skal forholde sig i tilfælde af sygdom blandt menighedens medlemmer. Menighedens ældste skal tilkaldes, og de skal så salve den syge med olie i Herrens navn og bede over ham; så vil troens bøn frelse den syge, for en retfærdigs bøn er stærk og formår meget, tilføjes det med henvisning til Elias.

At tale om bønnens magt kan imidlertid let føre til en fejlagtig forståelse. Det er nemlig hverken troen eller bønnen, der helbreder

eller har magt. For i sand tro og sand bøn afspejles i virkeligheden erkendelsen af egen afmagt og samtidig en åbenhed mod Gud og hans muligheder. Vil man bruge udtrykket bønnens magt, må det altså være i denne paradoksale betydning. Bønnens magt er derfor Guds magt, som den bedende i erkendelse af egen afmagt åbner sig for. Og det er netop med denne erkendelse og med denne åbenhed, de mennesker, der fortælles om i evangelierne, helbredelsesberetninger, kommer til Jesus.

Når det berettes, at Jesus ikke kunne gøre mægtige gerninger eller ikke gjorde mange mægtige gerninger i sin hjemby Nazaret (Mark 6,1-6 par), så er det ikke at læse som udtryk for hans afmagt, men derimod som vidnesbyrd om, at i denne by var troens og bønnens åbenhed ikke tilstede.

Succesfortællinger

Evangelierne helbredelsesberetninger kan vi have problemer med af flere grunde. Her skal specielt det forhold nævnes, at de jo grundlæggende alle må betegnes som succesfortællinger. De mennesker, der selv kommer eller bliver bragt til Jesus, bliver helbredt, og det uanset sygdommen, de lider af. Den bøn, de kommer med - artikuleret eller uartikuleret - bliver ikke bare hørt, men også opfyldt. Den åbenhed, som troen og bønnerne er udtryk for, handler Jesus ind i. Derfor kan vi tale om succesfortællinger.

Vi kan ikke vide, om der var mennesker dengang, der gjorde andre erfaringer end dem, evangelierne beretter om, men det har der sikkert været. I hvert fald ved vi, at der siden har været mange, som har gjort helt andre erfaringer, og at der stadig er mange, som gør helt andre erfaringer.

Der er talløse, som har bedt om helbredelse for sig selv eller for nærtstående uden at opleve den. Sådanne erfaringer kan give anfægtelser. For er den manglende helbredelse et vidnesbyrd om, at vor tro og bøn i virkeligheden ikke adskiller sig fra den vantro, Jesus mødte i Nazaret? Er det, fordi vi ikke for alvor åbner os for Guds muligheder, at vi ikke oplever hel-

bredelsen? Hvem tør afvise, at det kan være svaret?

Fortællingen, der mangler

Jeg tror, der er mere at sige. Jeg tror, der er noget at sige, som kunne være sagt ved hjælp af en fortælling, som vi ikke kan finde hos nogen af evangelisterne - en fortælling om et menneske, der kom til Jesus uden at få sin konkrete bøn om helbredelse opfyldt. Et sådant menneske ville mange kunne identificere sig med. Ville det være en ubibelsk eller ukristelig fortælling? Ligeftrem en modfortælling? Det mener jeg ikke. Og faktisk er Paulus lige ved at have en sådan fortælling. I 2. Kor 12,7-9 skriver han om sig selv, at der var givet ham "en torn i kødet", hvormed han rimeligvis sigter til en sygdom og i hvert fald til noget, der handicappede ham.

Tre gange bad han om at måtte blive befriet for denne torn uden dog at blive bønhørt. Men ikke uden at få noget svar. Og svaret lød: "Min nåde er dig nok, for min magt udøves i magtesløshed." Det svar åbnede Paulus' øjne for styrken i magtesløsheden.

Paulus' erfaring hører også med i en behandling af temaet bøn og helbredelse, og det gør den, dels fordi den kan være med til at fastholde, at manglende opfyldelse af ens bøn ikke er det samme som ikke at være hørt eller ligeftrem at være forladt af Gud, dels fordi den minder om, at også bønner om helbredelse altid må have tilføjesen: Dog ske ikke min vilje, men din! Er det mon den bøn, der gemmer sig i den førømtalte formulering: „Herre, hvis du vil, kan du gøre mig ren“?

Vi har mange fortællinger, der tilskynder og opmuntrer til at bede om helbredelse - til at åbne os for Guds muligheder. Anderledes med fortællinger, der hjælper os, når vor bøn ikke bliver hørt. Når det gælder temaet bøn og helbredelse, er bønner nemlig ikke alene at forstå som en bøn om helbredelse. Den må samtidig være en bøn om at kunne bære det ikke at få sin bøn opfyldt - en bøn om at kunne leve med sin sygdom. ■

Trøst og helbredelse

"Trøst og styrk du, vor Gud, alle dem, som er syge og sorgfulde, enten de er fjern eller nær."

Sådan lyder det i den autoriserede kirkebøn, der høres og formentlig også i første række skal høres som en bøn om, at Gud vil være med de syge i deres sygdom og dermed også i deres skuffelse over ikke at have fået deres bøn om helbredelse opfyldt. Det er en vigtig bøn. Den må fastholdes.

Med tanke på det, som vi i de bibelske skrifter og især i evangelierne kan læse om bøn og helbredelse, kan det imidlertid undre, at den nævnte kirkebøn ikke også rummer en klart for-

muleret bøn om helbredelse for de syge. En sådan bøn må høre med. Ikke snævert forstået som en bøn specielt om det, vi kalder helbredelsesundere, men bredt forstået som en bøn om, at Gud vil fremme alt det, der tjener til at overvinde sygdom.

En bøn om, at han vil virke med, når vi bruger den indsigt, som han har givet os, og de metoder, som denne indsigt kalder på. Og en bøn om, at han vil give os større indsigt og bedre behandlingsmåder, så endnu flere kan helbredes. Så omfattende må bønner om helbredelse være, så sandt det er Gud, der virker al helbredelse.

Helbredelsesfortælling

Et undervisningseksempel for voksne

Dette undervisningseksempel er et forsøg på at gøre de bibelske personer „levende“ ved at fortælle deres livshistorie. Metoden, som bruges hedder „overtekstning“ og er introduceret af den tyske religionspædagog, Georg Baudler.

Her bruger højskoleforstander Henning Nørhøj bl.a. metoden i forhold til fortællingen om helbredelsen af kvinden med svære blødninger.

Underfortællingerne i Det Nye Testamente har altid hørt til de mest omstridte. Problemet med underberetningerne er blandt andet at:

- underet har ingen plads i „det moderne verdensbillede“ og i nutidsmenneskets livserfaring
- selvom der virkelig skete undere på Jesu tid, så drejer det sig om fortidshændelser, og de har som sådan ingen betydning for os
- underberetningernes historiske pålidelighed betvivles af den videnskabelige bibelforskning. (Se bl.a. Thestrup Pedersen: "Jesu forkyndelse").

Underberetningernes hensigt

Imidlertid er underberetningerne et afgørende led i forkyndelsen af Jesus Kristus som Guds søn. Helbredelsesunderne skildrer Jesus som lægen, der „renser“ spedalske, giver blinde synet, åbner døves

øren, giver lamme førligheden osv. Helbredelsesunderne gør det dermed tydeligt, at Jesus ikke blot har med menneskets sjæl eller krop at gøre. Gennem sine helbedelser genrejser han det *hele* menneske og giver det tilbage til arbejde, hjem og samfund.

Den syge eller handicappede er sat udenfor samfundet, udenfor menneskeligt fællesskab, det er afmægtigt og i dødens skygge. Det er det menneske, som Jesus forløser, idet han giver det dets naturlige evner tilbage. Ja, det er livet selv, den syge får tilbage gennem sin helbedelse. Helbedelsefortællingerne indeholder altså et menneskesyn, hvor mennesket netop er sjæl og krop, et menneske i verden. Gennem sine helbedelser bekræfter Jesus mennesket som Guds skaberværk.

Som eksempel på en helbedelsesfortælling har jeg valgt Markus-evangeliets kap. 5, 25-34, helbedelsen af kvinden med svære blødninger. Denne fortælling er knyttet sammen med opvækkelsen af Jairus' datter. v. 21-24. Beretningen om kvinden med blødninger lyder således i Markus-evangeliet:

Men der var en kvinde, som i tolv år havde lidt af blødninger, og som havde døjet meget af mange læger og brugt alt, hvad hun ejede, uden at det havde hjulpet; hun havde tværtimod fået det værre. Hun havde hørt om Jesus, og hun kom frem i skaren bagfra og rørte ved hans

Vignet:
Dodi Romanati.
Kvinden med
blødninger
rører Jesu tøj.

kappe. For hun tænkte: "Bare jeg rører ved hans tøj, bliver jeg frelst". Og straks udtørrede kilden til hendes blødninger, og hun mærkede i sin krop, at hun var blevet helbredt for lidelsen.

Men Jesus mærkede straks på sig selv den kraft, der udgik fra ham, og han vendte sig om midt i skaren og sagde: "Hvem rørte ved mit tøj?" Og hans disciple sagde til ham: "Du ser jo selv, hvordan folk trænges om dig, og så spørger du: hvem rørte ved mig?" Han så sig omkring for at se, hvem der havde gjort det.

Og kvinden kom frem skælvende af skræk, for hun vidste, hvad der var sket med hende, og hun faldt ned for ham og fortalte ham hele sandheden. Han sagde til hende: "Datter, din tro har frelst dig. Gå bort med fred, og vær helbredt for din lidelse!" (v. 25-34).

Berenikes brev til Markus

Antiochia den 3. marts 66

Kære Markus,

Jeg har hørt, at du vil skrive alt det ned i en bog, som bliver fortalt om Jesus Kristus i vores menighed. Hvis du i den forbindelse også vil tage den historie med, som bliver fortalt om min helbredelse gennem Jesus, så beder jeg dig om ikke at nedskrive den sådan, som man overalt hører den fortalt. Det minder nemlig for meget om de forunderlige fortællinger, som man hører om den romerske kejser eller helbredelsesguden Asklepios eller andre, som af mennesker betragtes som guddommelige. Men Jesus er ikke et guddommeligt menneske og en kejser. Nej, han er som den korsfæstede vort livs orienteringspunkt, som levende taler til os og giver vort liv mening og betydning.

Jo mere årene går og det, som jeg oplevede engang kommer på afstand, bliver det klart for mig, at den Jesus, som jeg dengang mødte, er den samme, som vi oplever som den opstandne. Han blev henrettet som en forbryder, men intet kunne fastholde ham i dødsriget. Han sprængte dødens lænker og møder os igen og taler til os levende og nærværende. For at kunne forstå dette, må du tænke på den ensomhed og det liv, udelukket fra alt, som jeg som uren kvinde måtte igennem. Jeg levede egentlig ikke. Jeg var lukket ude fra livet, ligesom de døde, der holder til i underverdenen.

Mine lidelser begyndte i 12-års alderen, da min fader bort-giftede mig til købmanden Simon, hvis fader samarbejdede med min egen i forretningsanliggender. Simons fader måtte dengang indsætte en meget høj medgift i ægteskabskontrakten. Og selvom min fader kun ville mig det bedste, følte jeg alligevel, at han havde solgt mig.

Simon var ofte på rejse, og når han kom tilbage, satte han sig straks sammen med sin fader og moder, talte og spiste med dem, uden at jeg blev hentet hen til bordet. Allerede dengang

stod jeg udenfor, afskåret fra livet og fra vennerne. Da jeg så efter tre år fødte en søn, behandlede husets mænd mig dog en smule mere respektfuldt, men min svigermoders jalousi voksede derved. Hun tog næsten barnet helt til sig og behandlede det som, det var hendes. Da jeg bad Simon om, at forsvare mig mere og sørge for min ret som moder, afviste han mig barskt.

Dengang, efter lille Joses fødsel og opgøret med Simon, begyndte også mine uregelmæssige blødninger. Det var overhovedet ikke nogle stærke uregelmæssigheder, og mange naboer sagde, at efter en så svær fødsel, som jeg måtte gennemgå, var sådan noget helt normalt. Men min svigermoder lod mig straks erklære for uren og isolerede mig fra alle andre i huset. Jeg var nu henvist til at opholde mig i mit spartanske kammer. Jeg måtte ikke engang beskæftige mig med vævning som de andre kvinder, da alt hvad jeg rørte ved ville blive urent. Jeg var nødt til at spise alene i mit kammer. Jeg kunne ikke længere blande mig med folk, ikke engang templets forgård kunne jeg gå ind i. Jeg var udelukket fra de levende.

Det værste var dog, at jeg ikke kunne komme i berøring med min søn, den lille Joses. Hele dagen stod jeg ved vinduet og så ind i den indre gård, hvor Joses legede hele dagen. Jeg måtte ofte græde over, at min søn på engang var så nær og dog alligevel uden for min rækkevidde. Disse tårer var for mig det eneste tegn på, at jeg endnu levede, at jeg havde en sjæl og endnu kunne føle og tænke. Ellers var jeg en levende død. Nogle gange kom en rabbi og udtalte besværgende bønner over mig for at helbrede mig. Men det var forgæves og snart ophørte han med at komme.

Så bad jeg Simon om at udstede skilsmissebrev og frigøre mig fra ægteskabet, skønt jeg udmærket vidste, at jeg derved helt mistede min søn.

Fortsættes på næste side.

Berenike

Ifølge en gammel legende mødte Jesus denne kvinde igen, da han bar korset til Golgata. Hun trådte da frem på gaden og tørrede hans ansigt. Ifølge denne legende var kvindens navn Berenike.

Men, hvem var egentlig denne kvinde, som Jesus helbredte? Hvad var hendes baggrund og situation? Og hvordan fandt dette at hun blev helbredt vej til Markus, evangelium?

"Overtekstning"

Vi følger nu en metode, som er formuleret af en tysk religionspædagog, Georg Baudler. Han kalder metoden „overtekstning“ og det er en form for gendigtning, som gennem en afdækning af samtidens forhold socialt og religiøst og ved at „gå tæt på“ personer skaber en mulighed for identifikation.

Det, som Baudler kalder „overtekstning“ er altså en form for fri genfortælling. Men det er mere end det. Det er en fiktion, hvor vi digter videre på den evangeliske historie. Selvfølgelig skal man teologisk kunne gøre rede for den historie man skaber, d.v.s. at fortællingen skal bygge på og blot være et supplement til den evangeliske historie.

Lad os som eksempel på en „overtekstning“ forestille os, at Berenike senere som kristen har skrevet et brev til Markus, da han var igang med at samle beretninger sammen til et evangelie-skrift:

Men jeg kunne ikke længere holde livet ud i det snævre kammer og blandt de fjendtligt sindede mennesker. Jeg måtte begynde et nyt liv, jeg måtte ud af den grav, hvori jeg var levende begravet. Simon hørte tavst på mig og sagde dernæst, at han måtte tale med sine forældre om sagen. Igen var jeg alene i flere dage. Så kom han tilbage og fortalte om den høje medgift, som han da skulle tilbagebetale.

Berenike fortæller nu, hvordan hun flygter fra Simons hjem. Hun kommer til sin egen far, som meget modvilligt tager imod hende, da han derved mister sin juridiske ret til at få medgiften tilbage. Berenike hører nu om Jesus og skriver videre til Markus:

På denne tid bredte rygten om rabbi Jesus sig i vores egn ved Genesareth sø. Frem for alt fortalte man om ham, at han med stor kraft overalt uddrev dæmoner og gav fattige og syge mennesker et nyt liv. Jeg bad min far om at skaffe mig i forbindelse med Jesus. Han havde ellers gjort alt for mig, hvad angår min sygdom, men nægtede at have noget med Jesus at gøre. Min far var ikke farisæer og slet ikke så lovstreng som Simon og hans forældre. Alligevel var denne Jesus ham en vederstyggelighed. For hvad var det for en person, der blot var håndværker og ikke var uddannet hos en rabbi, og som omgikkes kvinder af tvivlsom slags og sad til bords med landsforrædere. Min fader fandt det lettere at overlade mig til en hedensk magiker.

Berenike beslutter nu selv om muligt at opsøge Jesus. Og hun beskriver dernæst for Markus, hvordan hun bliver helbredt. Ved bredden af Genesareth sø lykkes det hende ikke at få kontakt med Jesus. Men hun følger efter ham og endelig lykkes det:

Ved et vejkryds stoppede de forreste i flokken omkring Jesus. Mængden trængte sig imidlertid på bagfra og jeg blev skubbet frem - og pludselig så jeg rabbiens hvide kjortel. Min chance var nu endelig kommet. Hele min lidelsesfyldte tilværelse, de mange år som udstødt, det mislykkede ægteskab, tabet af mit eneste barn, min ensomhed. Alt dette hagede efter befrielse. Alt var det som samlet i min hånd, som berørte hans kjortel. Og det var som om netop denne berøring gav mig livet tilbage. Ja, det var som om et lyn havde ramt mig. Jeg følte, at mit inderste trak sig sammen og hindrede blødningen.

Jeg kan endnu den dag i dag mærke den befriende følelse af skræk, som fyldte mig, da han vendte sig ansigt imod mig og talte til mig: „Min datter“, sagde han „din tro har frelst dig. Gå bort med fred og være helbredt for dine lidelser.“ Da hans talte til mig, udtrykte hans ansigt en dyb tillid og frihed. Selv om det var en almindelig håndværkers ansigt, så var der i det en fred og en styrke, som jeg aldrig vil kunne glemme.

Og Berenike slutter sit brev således:

Hvis det er muligt for dig, kære Markus, så skriv beretningen kort og enkelt om, hvordan jeg blev helbredt for min blødning.

Og læg i din historie frem for alt vægt på at fortælle om, hvordan Jesus førte mennesker fra døden til livet, ligesom han selv overvandt døden ved at opstå påskemorgen.

Vær overbevist om dette.

Din Berenike.

Til samtale

En samtale om teksten kan netop på grundlag af det fiktive brev fra Berenike til Markus gå på den helbredte kvindes situation i datidens samfund. Og endelig om hvorvidt Markus har fulgt hendes ønske. ■

Litteratur

- E. Thestrup Pedersen:
Jesu forkyndelse, Unitas 1989.
- Andreas Davidsen:
Komponenter til kristendomsundervisningen, Gyldendal 1971 og senere udg.
- Gads Danske Bibelleksikon, artiklen om undere.

Helbredelsesundere

Er det noget, der kan ske i dag?

I denne artikel redegør Karin Ladegaard Jensen på bibelsk grundlag for lidelsens problem og dødens uigenkaldelighed. Karin Ladegaard Jensen, der er sognepræst i Gellerup, har valgt en form for sin artikel, som ligger nær op af prædiken og som kan give inspiration til undervisning og gudstjeneste.

Vi hører om helbredelsesundere i Det Nye Testamente. Men er det noget, der kan ske i dag? Når livet går lige hen ad vejen, er vi tilbøjelige til aldrig for alvor at sætte spørgsmålstegn ved den verdensopfattelse, der siger, at underet er en umulighed. Men der findes få situationer i livet, hvor mennesket er nærmere bøn om hjælp end dér, hvor det er i nød eller fare. Måske forsøger man at slå en handel af med Gud eller skæbnen. Hvis jeg får lov til at komme på den anden side af dét, jeg står midt i, så vil jeg lave mit liv om, gøre alt dét, jeg aldrig fik gjort...

Bibelen er som en stemme, der kommer udefra. Her kommer forståelsen af den menneskelige situation til udtryk og den kristne tros svar. I Luk 18, 35-43 hører vi om den blinde ved Jeriko, der på trods af at han bliver truet til at tie stille, ikke lod sig kue, men blev ved med at råbe efter Jesus og bede om hans hjælp. Jesus spørger ham: „Hvad vil du have, at jeg skal gøre?“ Det svar han får er lige så præcist, som det spørgsmål, der blev stillet: „Herre, at jeg må kunne se.“ Episoden viser os, at for at noget kan ske, er det en forudsætning med en klar

indkredsning af, hvor nøden sidder i vore liv. Da Jesus siger: „Bliv seende, din tro har frelst dig,“ taler han ind i hans blindhed, og underet sker. Den blinde kan se igen. Men mennesker kan have dybe blødende sår i deres liv, sår, der er så smertefulde, at de ikke magter at kendes ved dem. Langt inde kan sidde kræfter, der er totalt usynlige for det blotte øje, men som binder dem til problemet og giver en form for tilfredsstillelse ved at blive i den fortvivlede tilstand og derved slippe for at rejse sig og møde de udfordringer og muligheder, livet giver een.

Hvad vil du?

I Joh 5, 1-18 hører vi om helbredelsen af den syge ved Betesda dam. Man kan hurtigt leve sig ind i hans situation og forstå, at han var dårligt stillet i et system, hvor det var alles kamp mod alle for først at nå ned til kildens vand, når det endelig var i bevægelse. Han har været syg i 38 år, så det må egentlig betragtes som en uforkammethed, da Jesus ser ham og med det samme spørger: „Vil du være rask?“ I spørgsmålet ligger der en undertone, der siger: „Vil du egentlig være rask? Hvad vil du med dit liv? Dig selv?“

I stedet for at tro, at helbredelsen kommer gennem vandet, der bevæger sig, og i stedet for at give andre, der kommer i vejen for ham, skylden, skal han blive det, han for alvor selv er. Og kæmpe for at det lykkes. Det er legitimt at sige: „Jeg vill!“ Lige præcis her kan skæringspunktet, hvor helbredelsens og sygdommens kræfter krydser hinanden, være. Der er ingen tvivl om, at oplevelsen af magtesløshed og hjælp-

løshed kan være stressfaktorer. Det er vigtigt at erstatte passivitet med aktiv deltagelse i egen helbredelse.

At slås for livet

Lidelse, der kan ændres, skal ændres. Men der findes grænser, som mennesket ikke kan flytte. Her åbner troen mulighed for at forarbejde lidelsen. Selv om Nietzsche erklærede, at Gud var død, kunne han sige mange sandheder, der taler ind i en kristen livsdyndning bl.a.: „Den, der har et ‚hvorfor‘ at leve, kan klare næsten ethvert ‚hvordan‘.“ Mennesker reagerer meget forskelligt, nogle giver op - andre kæmper.

Vi kan kun forstå Gud ved at kæmpe med ham, som Jakob brødes med Guds engel i 1. Mos 32,22-32. Jakob gik mærket ud af kampen, men samtidig også personligt styrket. Kæmpe, det er noget, vi selv må gøre, ingen kan gøre det for os, men som medmenneske kan man være med til at give mod til at kæmpe. Eksempelvis ser man ofte, at den håbløse, hjælpeløse forældrer skaber et håbløst, hjælpeløst barn. At slås for sit liv har en kvalitet i sig selv - også selv om vi skal dø.

En af vore væsentlige kilder til styrke er en forbindelse til Gud og til naturen. Nogle ordet for behandlere og pårørende er omsorg - at man tager om sorgen og giver mulighed for at den kommer til udtryk. Som Shakespeare siger: „Giv sorgen sprog, ellers æder den dig op.“ På paradoksal måde kan mennesker midt i det meningsløse finde en dybde og en oplevelse af, at der stadigvæk er et liv for dem, på trods af at uhelbredelig sygdom har indskrænket deres muligheder.

Som kvinden, der var blevet blind, der sagde, ganske vist efter en hård og sej kamp: „Først nu ser jeg virkelig.“

Nyt liv

Fortællingen om udfrielsen af Ægypten kan betragtes som et symbol på Gud som den, der giver liv, dér, hvor man troede, at alt var håbløst. Livet kom uventet som en gave, da Israel blev født som et folk og fik en ny fremtid, som ingen havde troet mulig, da de bøjede hovederne under de ægyptiske slaveforvalteres piske. Det er et symbol på muligheden for et nyt liv hinsides en hvilken som helst erfaring af krise, alvorlig sygdom og død. Men det kan være en hård kamp. Israelitterne var i ørkenen i 40 år, inden de nåede Det forjættede Land!

Før israelitterne begiver sig afsted møder Moses Gud i den brændende tornebusk. Her siger han til Moses: „Jeg har set mit folks lidelse... Jeg har lagt mig deres lidelser på sinde(2.Mos 3,7).“ Det hebraiske ord, som vi oversætter med „har lagt på sinde“ er meget bredere, end vi kan oversætte med noget dansk ord. Det betyder ikke „kognitiv“ viden. Dets betydning er nærmere på vort „erfare“ eller „tage del i“. Guds udsagn til Moses er et af de tidligste steder, hvor vi kan se begyndelsen til en tradition om en Gud, der ikke blot ser og hører fra det høje, men som også vælger at gå ind i vor verden og dele vore lidelser med os.

Livets kampe

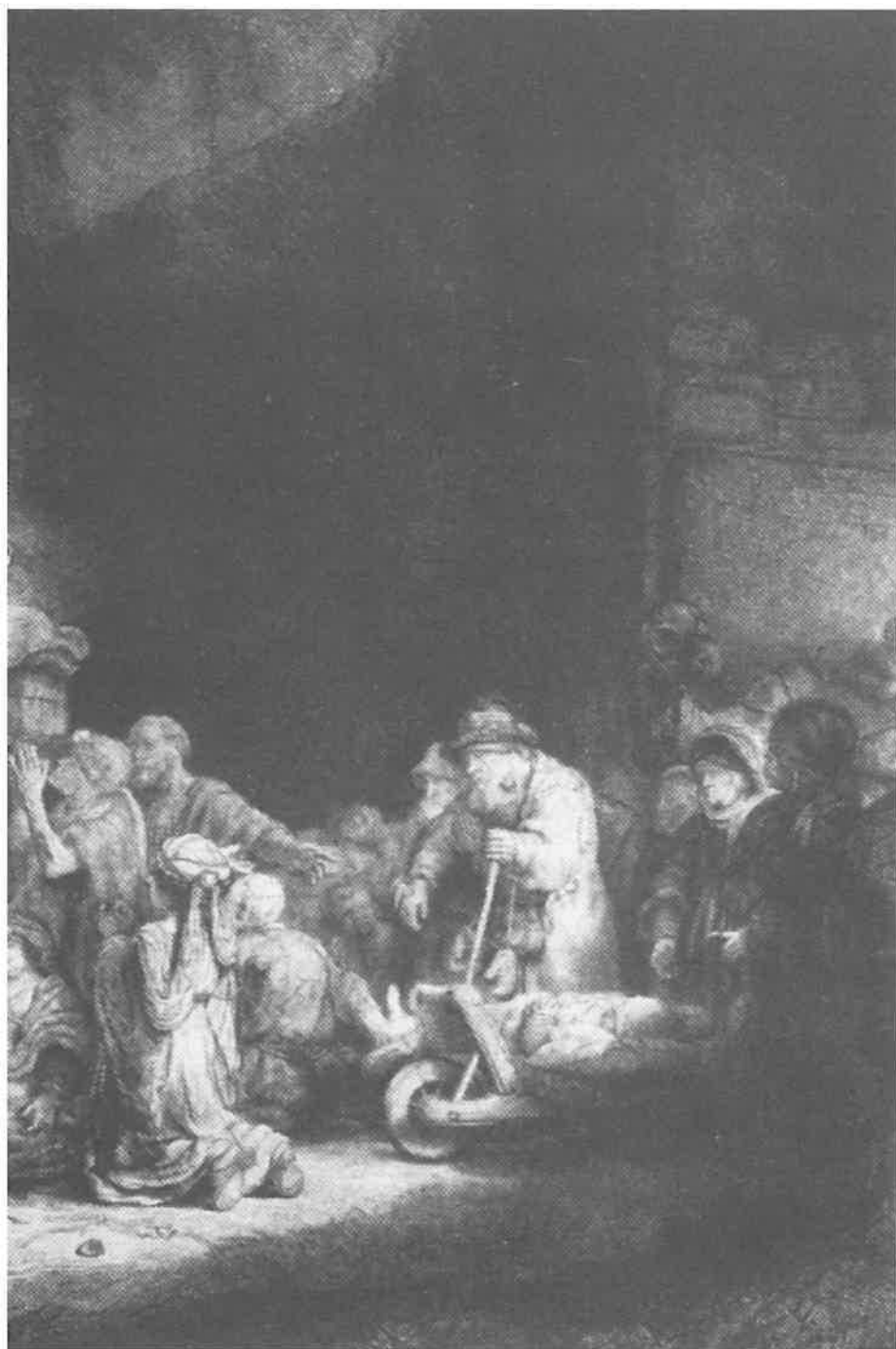
Jøderne forstod instinktivt, at smerte måtte deles. De troede at Gud hørte, men de vidste også, at det, vi

nogen gange ønsker i smertefulde situationer, ikke altid finder sted. Men de var overbeviste om, at Gud ville svare på den ene eller anden måde. I de gammeltestamentlige salmer kommer modstridende følelser over for Gud til udtryk. Der kan være råb fra det dybe, fulde af fortvivlelse og mismod, magtesløshed og hjælpeløshed. På den ene side er det Gud, der straffer, på den anden side er han den, der forstår og oven i købet tager del i lidelsen.

For eksempel i Salme 38 kommer en forventning om Guds hjælp til udtryk, men ikke noget udtryk for at der er opnået en helbredelse. Det interessante ved klagesalmerne er, at alle - bortset fra Salme 88 - munder ud i en lovsang, der udtrykker tillid og tro.

Bibelens fortællinger viser, at for at opnå vækst og åndelig modenhed må vi give os ud i livets kampe, og her kan vi regne med Guds hjælp og allestedsnærværen-

Rembrandt:
Kristus helbreder de
syge. "100-gulden-
bladet".
(Matt kap. 19).

sig alt godt og tager sin tilflugt til i al nød. Jesus kommer ikke til sorgens Nain (Luk 7,11-17) med geskæftig trøst, men fortæller med sin underfulde handling, at mennesket som skabt i Guds billede står i kontakt med den kærlighed, gennem hvilken alt er blevet til. Med den lidende Jesus må det lidende menneske spørge efter Gud. Guds magt betyder ikke, at han kan gøre alt.

Tro og håb

Hele Det Nye Testamente vidner om Guds aktive agape. Kærlighedens magt er ikke kvantitativ, men kvalitativ. Det er en kæmpende magt. På korset deler Gud selv vor yderste ensomhed i smerte og død. Opstandelsens symbol fortæller os, at døden ikke er det sidste. Det bliver ikke sagt til os fra det høje, men midt iblandt os. Tro er et vove-stykke i tillid, som ikke betyder, at vi lader være med at spørge. Håbet viser hen mod en sidste og evig mening, som vi her og nu har del i på trods af uhelbredelig sygdom, meningsløshed, lidelse og tomhed. ■

de omsorg. Vi ved fra vort liv, at velsignelsen ikke altid kommer af det lyse og lette - tværtimod. De dage, der er tunge, kan have dybere livsvisdom at give os, end de dage, hvor det hele blot går legende let.

Dødens uigenkaldelighed

Der er meningsløse dødsfald, hvor intet meningsfyldt ord talt af et menneske kan skjule dødens uigenkaldelighed. I Pär Lagerkvists „Det evige Smil“ bebrejder menneske-

mængden Gud, at det meningsløse fylder så meget i vor tilværelse. De konfronterer Gud bl.a. med nogle døde børn, der har været igennem uhelbredelig sygdom. Gud der er en lille mand, der står og hugger brænde, ser sorgfuldt på dem og siger, at han har gjort det så godt, han kunne. Magtesløshedens hemmelighed er, at der ikke gives noget svar. Luthers forklaring i Den store Katekismus til det første bud er, at Gud vil sige det, hvoraf man venter

Alternativ behandling

- og de religiøse rødder i New Age

En del former for alternativ behandling hører ind under det, der med en fælles betegnelse kaldes New Age. New Age-bevægelsens religiøse rødder går tilbage til teosofien („viden om Gud“) og antroposofien („viden om mennesket“). Fælles for de to retninger er, at de er synkretistiske - altså at de blander flere religioner sammen.

Thorsten Rysgaard, lærer og bestyrelsesmedlem i Dialogcentret, giver her en introduktion til New Age og alternativ behandling.

New Age har sine rødder i teosofien og antroposofien, men hvad har bragt New Age så stærkt frem det sidste par årtier? En grundig kender af New Age i USA, Douglas R. Groothuis mener, at New Age må ses i forbindelse med og som en forlængelse af, hvad han kalder en „modkultur“, der fik stor fremgang i 60'erne og resulterede i ungdomsoprøret. Modkulturen betød en reaktion imod store mangler i en tilsyneladende blomstrende kultur.

Videnskab og teknik har beriget os med et utal af nye opfindelser og medfølgende vareproduktion, så vi har fået et forbrugersamfund som aldrig før. Vi kalder det et velfærdsamfund. Det byder da også på mange goder, især materielle. Men der er også store mangler i velfærd. Det er et materialistisk samfund, fattig på ånd. Det er rationallistisk, fornuften sidder i højsædet, tilværelsen er reduceret til det, der kan tælles, måles og vejes. I dette kolde, materialistiske, meka-

niske samfund er der kun ringe plads til fantasi, intuition, følelse, fest og fællesskab. I et forsøg på at udfylde det åndelige tomrum, som den kolde materialisme fører med sig, opstår der en modkultur.

Modkulturen

Denne modkultur markerede sig i første omgang med Beatles; senere med hippier og blomsterbørn, gjort „høje“ af stoffer, æggende rockmusik og fri sex. Man søgte fællesskab i kollektiver, små eller store som f.eks. herhjemme i Christiania og Frøstrup. Men der er endnu dybere mangler i materialismens verden. Her hører Gud ikke rigtig hjemme. Han er skudt uden for vores erfaringsverden, adskilt fra den, til sidst så fjern, at mennesker glemmer ham. Men at være uden Gud betyder mangel på mening og mål, på livsgrundlag.

Trods al materialisme er der talrige religiøse retninger i USA. Og modkulturen importerer østlige religioner. Yogier og guruer tilbyder sig med „oplysning“. Nye sekter dukker op. Men hvad er sandt, når så mange tilbyder sandheder? Det hele er blevet én stor forvirring.

En ny tidsalder

Groothuis hævder, at der i 70'erne sker en betydelig ændring i modkulturen. „Det, der begyndte som spredt oprør mod vestlig sekularisme og traditionel kristendom, er blevet et målrettet og altomfattende angreb på den vestlige kultur. Men det er mere end et angreb. Det er en erobningsplan“. Modkulturen bliver i 70'erne markeret og aggressiv New Age, der skal erobre verden. New Age betyder en ny tidsalder, der

For 25 år siden havde 15 procent af alle danskere prøvet alternativ behandling, 15 år senere var tallet steget til 17 procent. I 1987 svarede 23 procent i forbindelse med en stor undersøgelse, som Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi foretog, at de havde konsulteret en alternativ behandler. Og da Gallup sidste år undersøgte samme sag, viste det sig, at hele 36 procent havde forsøgt sig med anden behandling end den, man traditionelt får hos en læge.

indvarsles af planeterne løb. I 2000 år har vi levet under fiskens tegn, men nu er vi på vej ind i en ny tidsalder under vandmandens tegn, hævdes det. Denne astrologiske forandring vil resultere i en ny verdensorden, en ny verdensreligion og en ny Kristus. Der er således lagt op til den helt store omvæltning.

Gud som upersonlig energi

Når man skal prøve at gøre rede for indholdet af den nye religion, vil det være rimeligt at begynde med dens grundlag, som kan udtrykkes med ordene: monisme, holisme og panteisme. Monisme kommer af det græske ord monos, der betyder én. Hele universet er en enhed, er ét. „Det Ene“ er den fundamentale idé i New Age. Det bliver især markeret som modsætning til en dualistisk, en todelt opfattelse af tilværelsen. New Age hævder, at det materielle og det åndelige er ét. Holisme kommer af det græske ord

holos, der betyder hel. Tilværelsen er en helhed. Alt er en helhed. Derfor går ordet holisme ofte igen i fremstillinger af New Age. Både enhed og helhed er begrundet i det tredje begreb, panteisme. Ordet kommer af to græske ord, nemlig pan, der betyder alt, og teos, der betyder Gud. Panteisme betyder, at Gud er alt. Det udelukker, at Gud kan være et personligt væsen. En person kan ikke være alt. Gud er en upersonlig energi, som er alt og gør vor tilværelse til en enhed og helhed.

Den guddommelige kraft

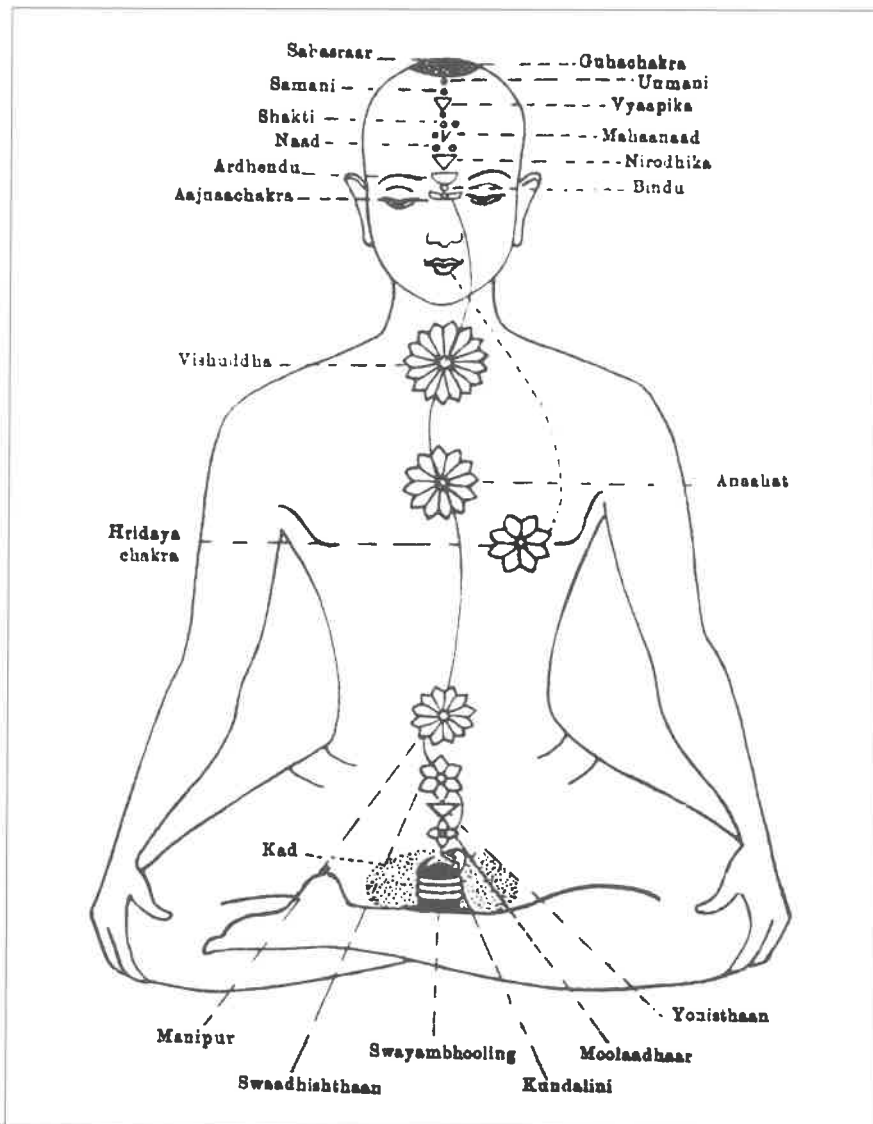
Der findes i New Age flere udtryk for det guddommelige, som er alt. Livsenergi, kosmisk energi, guddommelig kraft, på indisk prana, på kinesisk ch'i. Hvad navn, man end bruger, er det essensen i alle religioner, hvor forskellige de end

tager sig ud. I sidste instans er det denne guddommelige kraft, der forener og gennemstrømmer mikro-kosmos og makro-kosmos, yin og yang, det feminine og maskuline, venstre og højre hjernehalvdel, godt og ondt, krop og psyke. Det er den samme kraft, der gennemstrømmer hele universet og gør det til en dynamisk og levende organisme. Den gennemstrømmer også mennesket, som er et integreret led i universet. Men i øvrigt verserer der mange forestillinger om energistrømmenes mønstre og virke i mennesket. Man forestiller sig meridianer, som strømmene følger. Mens meridianerne af nogle forstås som markeringer af strømmenes baner, en slags kort over deres forløb i kroppen, forstås de af andre som biologiske kanaler med en fritflydende farveløs væske.

Det hele menneske

Det, som New Age vel nok er mest kendt for er de såkaldte alternative behandlinger, „holistisk frelse“. Mere end, der er lektor ved Københavns Universitet, 25% af den danske befolkning menes at have søgt eller søger alternative behandlinger.

Når så mange er optaget af alternative behandlinger, hænger det sammen med, at totalomsorgen er forsvundet fra lægernes konsultationer. New Age beskylder dem for kun at tage sig af en del af mennesket - den syge del; de har aldrig hele mennesket for øje. Der er utvivlsomt en del sandhed i denne kritik. Men i de allerseneste år ser det dog ud til, at også det psykosomatiske tiltrækker sig stadig mere opmærksomhed i det etablerede behandlingssystem.

Vi udgør ikke alene et fysisk legeme. New Age hævder, at vi uden for vort fysiske legeme har flere andre planer. Nærmest kroppen ligger æterlegemet, derefter følger atral-legemet og så sindslegemet. Andre systemer har endnu flere legemer. Dertil kommer 5-7 chakraer, energicentre, der ligger langs rygsøjlen, den nederste ved endetarmen med kundalini-slangen sammenrullet, den øverste på issen. Energifelterne udstråler en aura, der omgiver mennesket og har forskellige farver. Er de klare, er mennesket sundt, er de uklare, er det sygt. Kundalini repræsenterer menneskets kosmiske urkraft og skal vækkes og stige op igennem chakraerne gennem en slags kanaler. Målet er at forenes med guden i det øverste chakra. Så er mennesket identisk med guddommen, legemet dør, reinkarnationen er slut, mennesket frelst.

Ordet healing er et engelsk ord, der betyder helbredelse. Det dækker over mange metoder og midler og kan derfor virke meget diffust, hvilket hænger sammen med, at New Age vil omfatte alle religioner og livsanskuelser.

Sygdom som ubalance

Hvad er sygdom? „Kroppen er det fysiske udtryk - et spejl af menneskets samlede energi. Flyder energierne perfekt, fordi du lever i overensstemmelse med naturen, så har du en perfekt krop - flyder de ikke perfekt, afspejler kroppen dette. Og når livsformen så ikke rimer med naturens store plan, opstår en sygelig tilstand, en ubalance, som viser sig som symptomer - naturens måde at slå alarm på“, hedder det i en af New Age-bevægelsens tekster.

Forudsætningen for denne udtalelse er enheds- og helhedssynet. Hele universet er en dynamisk helhedsorganisme, der gennemstrømmes af samme guddommelige energi. Mennesket er et integreret led i denne helhed. „Sundhed er en oplevelse af velbefindende, som skyldes en dynamisk ligevægt, der udspringer af organismens fysiske og psykologiske aspekter og af den vekselvirkning med det naturlige og sociale miljø“, skriver Fritjov Capra i „Vendepunktet“.

Men der kan komme ubalance i energistrømmene. Det er denne ubalance, New Age regner som den egentlige årsag til al sygdom. Sygdom er altså primært noget åndeligt. Men det virker også på kroppen. Sygdoms og helbredelsesprocessen er dybest set et mentalt fænomen, hævder New Age tilhængere.

Sundhed og ligevægt

Healerne har altid det hele menneske for øje i deres behandlinger. Og det centrale i helbredelsesprocessen er at få balancen genoprettet i energistrømmene. Helbredelse udtrykt i New Age sprog handler om, at opnå en dynamisk og harmonisk ligevægtstilstand i alle de elementer og kræfter, der udgør og omgiver et menneskeligt væsen. Man taler om selvhealing. Selvhealing vil sige et bevidst arbejde med sin egen tankestrøm. „Healeren inde i os er den viseste, mest avancerede

og integrerede enhed i universet. Der er altid en læge i huset. Men har patienten ikke overskud til at helbrede sig selv, kan man ved hjælp af healing tilføre de nødvendige energier udefra og harmonisere de eksisterende energibaner. Derved genoprettes balancen i de fysiske og åndelige organismer, og sygdommen eller den uønskede tilstand forsvinder“, hedder det i en pjece fra Skandinavisk Healerskole. Healing vil altså sige overførsel af healende energi fra et væsen til et andet. Det ideelle er et samarbejde mellem patient og healer i gensidig tillid og tiltro til behandlingen.

En anden vigtig faktor i helbredelsesprocessen som i høj grad inddrager patienten i processen, er *karma*. Man taler i healerkredse om, at sygdomme kan være „karmisk betingede“. Hvad man lider under, kan være bestemt og forårsaget af egne handlinger i dette eller i et tidligere liv. Sygdomme bliver således den enkeltes ansvar, og troen på reinkarnationen forudsættes her.

Forskellige behandlinger

Der findes et ual af alternative behandlinger, men jeg mener de to vigtigste grupper er dem, der direkte påvirker kroppen, og dem, der direkte påvirker psyken.

Men denne opdeling må tages med det forbehold, at alle behandlinger har både med krop og psyke at gøre, direkte eller indirekte, da mennesket er en enhed og helhed. Til den første gruppe hører terapier med vitaminer, planter, bestemte diæter eller doser af lægemidler. Der er forskellige former for massage. Yogaøvelser og zoneterapi er vel de mest kendte. Også intime seksuelle metoder anvises. Vejrtrækningsøvelser, akupunktur og akupressur hører til de kropslige behandlinger.

Blandt de psykiske terapier kan nævnes meditation, hypnose og selvhypnose. Også visualisering (synliggørelse) er flittigt brugt. Der er så stor kraft i bevidsthedens forestilling, at den skaber det forestillede, så det bliver virkelighed. Gud forestillede sig verden, og den blev til. Abraham så op mod himlens stjerner og forestillede sig tal-

rige efterkommere. Jesus forestillede sig mad til 5000 mennesker, da han stod med fem brød og to fisk. Og forestillingen blev til virkelighed. Det er den slags, der efter denne opfattelse sker ved healing. Et menneske kan ved at forestille sig helbredelse, opleve den som en virkelighed. Og kan han ikke selv, kan han som før omtalt få hjælp af healere, der har mere af guddomskraften i deres bevidsthed. For mennesket er Gud og kan skabe som Gud.

Her er modsætningen til kristendommen meget tydelig. Kristendommen forkynnder at Gud selv kom til os. Gud blev menneske. Når Gud er blevet menneske, behøver menneskene ikke at spille Gud. Gud er i vores midte og taler sit Ord til os. Derfor vil vi ikke spekulere os til at blive guder.

Udfordringen

Det er klart, at en bevægelse, hvis grundlag er enhed, helhed og pantheisme, må få meget store opgaver i en verden, der er splittet, sprængt og materialistisk - uden enhed, uden helhed, uden Gud. New Age har da også et særdeles omfattende program ud over healingen. Det er en slags udviklingslære, hvor Vestens materialistiske udviklingstanker er blevet kombineret med Østens religiøsitet og den „åndelige evolutionslære“. Grundsynet er det samme som for healing, men er udvidet til at gælde hele universet: Enhed og helhed i hele universet, båret og gennemstrømmet af guddommelig livsenergi.

New Age tankegangen sniger sig ind overalt - også i vores kirke. I disse år står vi over for en stor udfordring med at formulere centrale kristne begreber og dogmer i et folk, der igen søger enhed, helhed og Gud. ■

Litteratur:

Fritjov Capra: „Vendepunktet“
Douglas R. Groothuis: „New Age - Det Falske Paradis“.
Flere artikler af Johannes Aagaard i „Den Nye Dialog“.

Den evangeliske klovn

Om klovnenes teologi og praksis

At klovnen også har sin plads i teologien vil nok være nyt for de fleste. Men i Hornbæk kirke har sognepræst Bodil Olesen haft succes med at bruge klovnespil i kirkens forkyndelse og undervisning. I denne artikel giver Bodil Olesen ideer til metode, tekster og kostumer, når man vil lade klovne optræde i kirken.

Når jeg bruger ordet teologi i forbindelse med overvejelser over brugen af klovnespil i undervisning og forkyndelse, skal det naturligvis ikke forstås som om jeg mener, at der er et bestemt teologisk system, der kan overføres til klovnespillet. Teologi er og bliver tale om Gud, men der er dog ikke noget til hinder for, at klovnen kan gøre det samme. Måske skulle vi i virkeligheden snarere tale om klovnen som teologisk talerør eller noget i den retning.

Alligevel kan det være, at der findes lighedspunkter mellem ordene „klovn“ og „Gud“. Om Gud er morsom, er ikke lige til at afgøre. Men han er i hvert fald, for os at se, efter hvad vi har hørt, uberegnelig, overraskende - måske også lidt skør. Derfor kan klovnefiguren bruges, når vi skal tale om ham. Men det er ikke sådan, at vi taler om et system, snarere er det uberegnelige, det morsomme, indlagt i de bibelske fortællinger selv. Det er aldrig Gud, men menneskene i teksterne, vi i sidste ende kommer til at grine ad. De er ofte spejlbilleder på os selv, men det opdager vi først, når latteren er godt i gang. Og det er der noget ganske forløsende i.

Tekst og fortolkning

Desværre er det temmelig begrænset, hvad der findes på markedet af tekster til klovnespil. Der er vistnok en hel del, der har skrevet sådanne tekster, men meget lidt er udgivet. Derfor er det ofte nødvendigt at skrive selv, især hvis spillet skal indgå i en gudstjeneste eller anvendes til juleafslutning eller af andre grunde skal handle om en bestemt tekst. Men hvis man har mod på at give sig i kast med opgaven, gerne i samarbejde med den gruppe, der skal opføre spillet, kommer man til gengæld ind i sin tekst på en god og grundig måde.

Det kræver en leder med en fast hånd og en idé om rammerne, ikke mindst hvis det er en gruppe konfirmander, man arbejder sammen med. Ellers kan spillet let komme til at bestå af en samling associationsbilleder, hvor pointen går tabt.

Når jeg begynder at skrive, finder jeg det nyttigt at bruge nogle fortolkningsprincipper, som er gældende for alt andet arbejde med bibeltekster. Der er fem punkter, som bør overvejes:

1. Hvad vil denne fortælling? (Den narrative pointe)
2. Hvilke symboler benytter forfatteren sig af? (Det symbolske univers)
3. Hvordan sker det? (Scenesættelse og aktion)
4. Handlingsgang og argumentationsforløb.
5. Hvem er modtageren?

Enhver tilegnelse af en fortælling sker ved hjælp af analogislutninger, det er på det punkt, skiftet mellem fortid og nutid sker. Tileg-

nelse er medproduktivitet. Men det er klogt at tænke på, at det ikke er sikkert at tilhørerne har samme associationsmønster som forfatteren. Det problem løser vi så enkelt netop ved hjælp af klovnefiguren, vi kan få de vanskeligt tilgængelige emner skåret ud i pap. Klovnen må jo, i modsætning til os andre, spørge dumt og mange gange!

Når man har valgt tekst og emne, har gjort sig situation, pointe og modtager klare, må man beslutte, hvordan spillet skal gribes an. Selv har jeg haft megen glæde af både at se andre henlægge scenen til et helt andet sted, og selv at gøre det. Hvorfor ikke lade brylluppet i Kana foregå i køkkenet? Det tvinger en i hvert fald til at tænke alternativt og overveje, hvad de mon har sagt til det hele derude. På den måde undgår vi samtidig det helt umulige, nemlig at fremstille et under på en scene. Det gælder f. eks. også dødeopvækkelser. Umiddelbart skulle man ikke tro, at den slags egnede sig til klovnespil, men det kan faktisk lade sig gøre.

Et eksempel er enkens søn fra Nain, en lille fortælling, som, set fra en grædekones synsvinkel, kunne danne udgangspunkt for en præcisering af, hvad død og opstandelse er.

På samme måde kan mange tekster gribes an. Og man kan lade alle - undtagen Jesusklovnen - gøre lige præcis, hvad man synes er passende til fremstilling af temaet. I den forbindelse kan man godt tænke på, at de forskellige klovnetyper faktisk repræsenterer menigheden - modtagerpositionen, samtidig med, at de er med til at tolke en bestemt tekst med et bestemt budskab.

Jesusskikkelsen

Det er vistnok en hovedregel blandt forfattere af kirkelig dramatik, at man ikke fremstiller Gud. Måske er det en arv fra det gammeltestamentlige billedforbud, som stadig sidder i os. Personligt mener jeg ikke, at det kan lade sig gøre at fremstille Gud i et klovnespil. Ikke fordi Gud ville tage skade, men fordi det ville medvirke til at låse Ham fast i en ganske bestemt rolle. Det ville være at gøre både Gud og os en bjørnetjeneste. Der er langt mere kraft og spænding i at lade andre fortælle om Gud. Det åbner i stedet for at lukke forkyndelsen.

Helt så problematisk er det ikke, når vi taler om Jesusskikkelsen. Dels har vi at gøre med en historisk skikkelse, dels havde han selv det samme ærinde, som vi er ude i, både når vi prædiker og når vi laver kirkelig dramatik. Nemlig at forkynde om og henvise til Guds rige. Dermed være ikke sagt, at vi har grønt lys til at gøre hvadsomhelst, for det tjener ikke noget formål at latterliggøre Jesusskikkelsen, hvis det er hans forkyndelse, vi vil trække frem.

Selv har jeg videreført en tradition, der går ud på snarere at underspille end at overspille Jesusklovnen. Det vil sige, at hans replikker aldrig består af andet, end det, der fremgår af evangeliet. Vel ved vi godt, at evangelisterne, lige så lidt som nogen andre, har været i stand til at finde tilbage til lige præcis og ordret, hvad Jesus sagde. Men ved at holde sig til evangelisternes ordvalg undgår man i hvert fald at latterliggøre Jesuskikkelsen eller at få lagt ham ord i munden, som virker imod hensigten i evangeliet. Det, jeg vil opnå er ikke at fortælle, hvad Jesus sagde og gjorde en gang, men at fortælle, at der var nogle mennesker, for hvem det var vigtigt at få fortalt et bestemt budskab, som deres tro var grundet på.

Klovnen som "outsideren"

I den nyere nytestamentlige forskning er der dukket en tanke op om Jesu rolle i evangelierne, som jeg synes er temmelig interessant og brugbar netop i denne sammenhæng. Jesus bliver sammenlignet

Klovne- julerier i kirken

**Hornbæk Kirke var
stuvende fuld af børn
lærere fra Hornbæk
da der i morges
aldt
ning med**

med en „outsider“. Når vi, f. eks. inviterer en kunstner til middag eller til fest, er vi, på den ene side, stolte over at have sådan en gæst. Det er altid rart at kunne tælle berømmelser blandt sine bekendte. På den anden side kan vi føle os lidt utrygge og usikre, når vi har sådan en kunstner i huset. For den slags kan jo finde på hvadsomhelst. De kan finde på at møde op i noget underligt tøj, de kan gå med sort neglelak eller noget andet outreret. De kan også finde på at blamere sig foran det øvrige selskab, eventuelt ved at drikke for meget. Og sidst, men ikke mindst, kan de finde på at sige nogle sandheder, som vi i grunden hellere ville være foruden, og sige dem højt og uden omsvøb. Men lidt spændende er det, og kunstnere og den slags mennesker får gerne en lidt længere snor end andre.

Når vi i det nye testamente læser om alle de selskaber, Jesus er inviteret til, er der noget, vi kan nikke genkendende til. Jesus er ofte blevet inviteret til trods for, at han ikke hører til flokken, eller skønt man ikke var helt sikker på, om han gjorde. Det var og er jo sådan, at vi ikke spiser med hvemsomhelst. Man ventede sig, med andre ord, lidt af hvert. Og man kan roligt sige, at forhåbningerne ikke blev gjort til skamme. Værterne fik, hvad de kunne begære, og de fleste steder blev Jesus i hvert fald ikke inviteret igen.

**åde Ka
Jespe
aza**

Det uforudsigelige

En af mine yndlingshistorier, som jeg dog stadig mangler at lave et klovnespil på grundlag af, er den pragtfulde fortælling om synderinden i farisæerens hus. Situationen er denne: Der er kirkefrokost hos pingerne i byen. Alle de kloge og betydningsfulde mænd er samlede, man har inviteret denne nye komet på den profetiske stjernehimmel, Jesus fra Nazareth, til at deltage. Dels har man hørt meget fordelagtigt om ham, dels har man visse rygter om hans teologiske kvalitet, som man godt vil afprøve gennem en ordentlig, teologisk debat. På den måde kan man enten få givet ham det blå stempel, eller man kan få sorteret ham fra.

Bedst som man er i gang, kommer der en kvinde ind i lokalet. I et lokale, hvor kun mænd havde adgang. Og ikke nok med, at denne sociale regel brydes. Det er værre endnu. Meget værre, endda. For kvinden er ikke bare kvinde, hvad der kunne være diskvalificerende

per
og

af børn og
nes

nok. Hun er luder. Den pointe, som er utrolig morsom i den historie er nu grunden til de pæne mænds forskrækkelse. For de kendte hende jo, alle som en. Spørgsmålet er nu, hvor de kendte hende fra. Sandsynligheden taler for, at de kendte hende fra hendes erhverv, ikke fra deres egne. For hvor i alverden skulle de komme i kontakt med sådan en? Altså er det ikke sikkert, at forargelsen og forskrækkelsen bare handler om overskridelse af sociale normer, såsom kvinders manglende adgang til mændenes domæne. Nej, de var ganske enkelt bange for, at hun skulle afsløre dem! Det er da både morsomt og

sigende! Og ikke spor svært at overføre til nutiden.

Fortsættelsen af historien går ud på, at Jesus både taler til hende og lader hende røre ved sig, absolut forargeligt - og tegn på, at han ikke var en ordentlig profet. Hvis han havde været det, lyder den snusfornuftige argumentation, så havde han jo vidst, at det var en utugtig kvinde, der rørte ved ham. Men Jesus drejer, som sædvanlig, fristes man til at sige, argumentationen et andet sted hen, han forsvare ikke kvinden moralsk eller kommer med hjertegribende sociale forklaringer på hendes dårlige liv. Hun vurderes alene hos ham på sin

opførsel her og nu - og den var uangribelig og tegn på en større kærlighed, end nogen af de andre, inklusive værten, havde lagt for dagen. For Jesus havde faktisk mærket deres skepsis fra første færd, han vidste udmærket, at han skulle føles på tænderne, at han ikke uden videre var en velkommen gæst.

Kom ikke her og sig, at evangeliet ikke kan være morsomt og uforudsigeligt.

Forudsigeligt ville det have været, hvis Jesus var begyndt på en hjertegribende prædiken om de elendige sociale forhold, samfundet bød kvinder, der ikke havde en

mand eller en far til at forsørge sig, eller havde anklaget de rige og kloge for manglerne. Men unægtelig også kedeligere!

Klar pointe

Man kunne nævne mange andre lignelser, som har det til fælles, at de fortæller om Guds rige på en underfundig, ja guddommeligt morsom måde: De betroede talenter, det store gæstebud, manden, der sparede sammen og byggede lader, men desværre døde inden han nåede at få glæde af den.

Lignelserne er næsten altid „Gefundenes Fressen“, når man vil lave kirkespil. Pointen er i reglen helt klar, de medvirkende er tilpas tydeligt skildret, omstændighederne og sceneriet er nemme at gengive. Men det gælder om at passe på, at det hele ikke bliver for forenklet, for moraliserende. Der er f. eks. ingen grænser for, hvad man kan blive udsat for, når man ser eller læser spil over lignelsen om den fortabte søn. Som regel går det sådan, at det, der står i en bisætning, nemlig ordene om, at arven blev ødet bort i et udsvævende liv i det fremmede, kommer til at fylde det meste af spillet. Om det nu skyldes, at synd virkelig er noget, vi ved noget om, er ikke til at vide! Men ved at nærme sig teksten ud fra den synsvinkel, løber man en stor risiko for at miste pointen, som jo er, at Gud gør med det, der er hans, som han vil, og at han er uforudsigelig og ikke handler efter de samme moralnormer, som mennesker, at han hverken sætter den ene eller den anden søn udenfor, men at den ene selv gør det.

I grunden er det ikke klogt at bruge hverken lignelsen om den fortabte søn eller lignelsen om den barmhjertige samaritaner til kirkespil, for det er svært at undgå en kedelig morale. Der er ikke noget ved at få det at vide, som alle godt ved og kan tænke sig til. Ej heller at høre om biting, som dækker for det væsentlige.

Klovnens tøj og sminke

Et vellykket klovnespil kræver naturligtvis, udover en god tekst og iscenesættelse, at klovnen ser ordentlig ud. Med andre ord, man må

virkelig kunne se, at en klovn er en klovn. Eneste undtagelse er Jesusfiguren. Normalt vil han være klædt ganske enkelt, eventuelt i et par overalls eller cowboybukser, og hans sminke vil kun bestå af et rødt hjerte på den ene kind. Hvad han mangler i fest og farver, kan de øvrige medvirkende få. Her er frit slag med hensyn til påklædning og sminke.

Der findes mange klovnetyper, der er den klassiske, hvide klovn, Augustklovnen, som vi kender fra cirkus, vagabonden, barnet og mange, mange andre. Det er også tilladt at opfinde nye typer. Der kræves ikke mange og dyre kostumer, ofte kan genbrugstøj og arvegods fint skabe de ønskede effekter. Ellers kommer man langt med nogle meter stof og et par hjælpere og en symaskine.

Sminke findes i flere forskellige udgaver og prislæg. Det er min erfaring, at konfirmander holder mest af vandbaseret sminke.

Klovnespil i undervisningen

I klovnefiguren er der indbygget en meget stor frihed, som kan være med til at lægge afstand og derved øge forståelsen. Hvis et klovnespil lykkes, får vi brugt figuren til på den ene side at skabe afstand, på den anden side at stille alle de dumme spørgsmål, vi ikke selv tør stille. Når jeg har haft held med kombinationen klovnespil og konfirmander, betragter jeg denne afstand som en af grundene.

Rent bortset fra, at det at have et fælles projekt, gerne noget „anderledes“, næsten altid giver et godt resultat, både på det sociale og det undervisningsmæssige plan, får både konfirmander og præster og øvrige hjælpere stor fornøjelse af arbejdet. Konfirmanderne lægger klovnerne alle de tåbelige spørgsmål i munden, som de ikke selv tør stille, lader dem gøre nogle af de tåbelige ting, de ikke selv tør, og så videre. Og kommer på den måde virkelig i dybden med teksten.

En klovne maske er god at skjule sig bag. Det er en side, som er vigtig. En anden gevinst ved at gøre brug af klovnen er, at det er helt klart for enhver, at det ikke er Sø-

ren Jensen, der er Jesus. Søren Jensen spiller en klovn, der forestiller Jesus. På den måde undgår vi de betæneligheder, der ellers kan opstå, når man skal spille så vigtig en rolle. Når alle, også Jesus, er klovne, bliver engagementet ikke mindre, men anderledes. Folk nede i kirken kan, i hvert fald i begyndelsen, slet ikke se, hvem der gemmer sig bag de farverige masker og kostumer. Jeg er nok ikke den eneste, der har prøvet at herse med en flok umulige, stive amatører, som slet ikke kunne noget som helst, for så at opleve, at når de får masker og tøj på, giver slip på sig selv og spiller, synger og improviserer, så det er en fornøjelse.

Godt redskab

Efter min mening er det at spille klovn, ikke at „gemme sig“ bag masken. Man er jo blot en person der spiller en klovn, der forestiller en anden. Det er jo, i grunden, en god, luthersk tanke, som afspejler sig i folkekirkens embedssyn. Ifølge den tankegang er det ikke præstens person, der er afgørende, men embedet og dets indhold, der skal ses på.

Klovnespillet er for mig blevet et rigtig godt redskab til at arbejde med forkyndelsen på en anden måde, især med konfirmander. Det er klart, at både tiden og klovnenes unge alder gør, at finesserne, som kan gøre en klovn til en sublim kunstner, sjældent kommer til udtryk for alvor. Det er vigtigt at arbejde bevægelser og mimik grundigt igennem, og at tænke på at gøre begge dele så enkle, som mulige, så de bliver tydelige.

Enkle virkemidler, gode masker og dragter og sidst, men ikke mindst, et solidt teologisk forarbejde udgør lige præcis forskellen mellem en amatøragtig falde - på - halen - komedie og et klovnespil, der virkelig kan fungere som et stykke forkyndelse, både i konfirmandstuen og i kirken. ■

At prædike for børn

- en sag for viderekomne!

Til november udkommer på forlaget ANIS en prædikenvejledning til børnegudstjenester for hele kirkeåret. Eberhard Harbsmeier, der er lektor ved Københavns Universitet, foreslog oprindeligt projektet og har været med i arbejdsgruppen bag bogen. Her kommer han med nogle personlige betragtninger om at prædike for børn.

Børnegudstjeneste i Helligåndskirken i København.

Foto: Jens Dresling, Pol-foto.

Jeg husker at have været til møder om børnegudstjenester mange gange, og der er blevet drøftet mange ting. Både praktiske og mere teologiske forhold. Der er blevet rettet kritik af den traditionelle gudstjenesteform, salmer, tidspunkt, liturgi, tekstvalg - men én ting, husker jeg, blev næsten aldrig drøftet: Prædikenen. Det eneste jeg husker, jeg har fået som godt råd, var det opmuntrende råd, som jeg engang hørte en biskop sige til en præst kort før en ordination, der samtidig var indsættelse: „Gør det kort!“.

Kort og børnevenlig?

Men det kan ikke være løsningen. En kort prædiken er ikke af den grund bedre eller mere børnevenlig. Der kan også være den modsatte effekt: Jo kortere en prædiken bliver - desto mere langtrukken kan den komme til at virke.

Så er det måske bedre, at vælge den radikale løsning: Der bliver slet ikke prædikeret ved børnegudstjenester. Børnegudstjenesten figurerer i det praktisk-teologiske univers som regel også under kateketik eller, som i de senere år, under liturgi. Der bliver fortalt, der bliver holdt

undervisning, der bliver holdt fest, måske leget, der bliver sunget, bedt, men prædiken kan måske bedst springes over.

Realiteten er ofte, at den „katekese“ eller bibelfortælling, der skal erstatte prædiken, ofte bliver en form for fortyndet prædiken, venstrehåndsarbejde, hvor præsten ikke bruger nær så megen arbejde på forberedelsen som ved den såkaldte „almindelige“ søndagsprædiken.

Medmindre der arrangeres avancerede liturgiske børnegudstjenester eller en form for moderniseret søndagsskolemodel, prædikes der faktisk ved børne- eller familiegudstjenester, og man kan ikke graduere en prædikens teologiske værdi, f.eks. ved at sige, at det ikke er „rigtige“ prædikener. En holdning der er ligeså forfjeldet som den ofte brugte skelnen mellem „rigtige“ og andre gudstjeneste, f.eks. den i vores kirke meget udbredte halvkatolske opfattelse, at en ordgudstjeneste ikke skulle være en „rigtig“ gudstjeneste.

Det vanskeligste led

Prædiken er efter min mening det vanskeligste led i børnegudstjenesten. Derfor burde man måske mere end før sætte ind her, for det er nok her og ikke så meget i salmerne og liturgien, vanskelighederne ligger.

En børneprædiken er en specialprædiken, men det er efter min mening alle prædikener, da der ikke findes almindelige mennesker, men kun specielle, da hvert menneske er noget ganske særligt. Sådan er det også med gudstjenesten, enhver gudstjeneste er noget gan-

ske særligt, og der findes ikke „almindelige gudstjenester“.

Når man taler, skal man vælge sig en „implicit hører“, en, man taler til, f.eks. til børn - og for alt i verden ikke prøve at gøre alle tilpas. Det er min erfaring, bl.a. fra juleaften, at det kun kan mislykkes. Hvis man vil gøre det, sætter man sig mellem alle stole. Man må vælge. En såkaldt almindelig søndagsprædiken er ikke for børn, den er formodentlig heller ikke noget for konfirmander. Og det er i orden. Man må nemlig også have lov til at prædike for voksne. Ikke alt skal foregå på børnenes præmisser. Men når man vil prædike for børn, så skal man også gøre det - og så skal de voksne nok også få noget ud af det. Her gælder den samme regel som ved en kirkelig handling: Der hvor man taler mest personligt, f.eks. til brudeparret, er alle med, men hvor man holder en såkaldt „almindelig“ prædiken, er der ingen, der gider at høre efter. Det „almindelige“ er det ligegyldige, det særlige er det vedkommende.

Intellektuel redelighed

Man skal aldrig prædike for børn, hvad man ikke selv tror på. De gennemskuer hykleriet bedre end voksne. Den gode gamle tidehvervske dyd: Intellektuel redelighed, er her særdeles på sin plads. Man gør også godt i, ikke at undervurdere børns intellektuelle evner. En flugt i irrationalisme ville være både uredelig og gøre prædiken i sidste instans utroværdig.

Det, der siges i børnegudstjenesten, skal kunne holde stand overfor ungdommens og voksenalderens tvivl. Det er ikke nok med små

søde søndagsskolehistorier, der ikke kan holde.

Og så kan man ikke holde sin egen person udenfor, når man taler til børn. Det bør man heller ikke, når man prædiker for voksne, men overfor børn går det slet ikke.

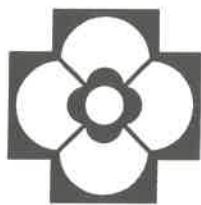
Tydeligere problemer

I og for sig er der slet ikke nogle specielle problemer med hensyn til det at prædike for børn. Eller sagt på en anden måde, alle de problemer, man taler om i forbindelse med børneprædikener, gælder også for voksenprædikener. Der er bare den forskel, at problemerne viser sig meget mere tydeligt og uundgåeligt her.

Man kan tillade sig at prædike kedeligt, uforståeligt, uvedkommende til voksne. De vil som regel pænt høre efter, og den kedelige præst har som regel altid fornemmelsen af at have holdt en god gudstjeneste - med mindre det er lykkedes ham eller hende, at prædike kirken tom - og det skal der som bekendt meget til. Den går bare ikke med børn. De svagheder, som den voksne menighed og gudstjenesten bærer over med, vil uundgåeligt vise sig ved børnegudstjenesten. Som regel kan man mærke det på støjniveauet, om man har holdt en god eller dårlig prædiken.

Derfor er det min opfattelse: At prædike for børn er en opgave for viderekommende! ■

Nyt fra

FOLKEKIRKENS PÆDAGOGISKE INSTITUT

Samarbejdet mellem kirke og skole

Folkekirkens Pædagogiske Institut afholder *orienteringsmøde* om skole-kirke-samarbejdet *lørdag den 5. november '94 kl. 10.30-15* på Hotel Nyborg Strand. Orienteringsmødet omhandler både skole-kirke-samarbejde på sogneplan og de kirkelige organisationers informations-virksomhed over for skoleverdenen. Mødet er for præster, lærere, medlemmer af stifternes pædagogiske udvalg, organisationssekretærer og andre interesserede.

På mødet vil endvidere en ny skole-kirke debatbog, som Folkekirkens Pædagogiske Institut udgiver sidst på året, blive introduceret.

Konference om Musik og Kirke den 7.-9. november 1995.

Åben konference for organister, præster, sognemedhjælpere, medarbejdere i det frie, kirkelige musiksarbejde og andre interesserede. Max. 45 deltagere.

Konferencen vil sætte focus på forholdet mellem musik og religionspædagogik.

Målet for konferencen er dels at skabe et overblik over udviklingen i folkekirkens brug af sang og musik i den kirkelige undervisning, dels at overveje, hvordan sang og musik kan være med til at „Kristi legeme bygges op“ (Efeserbrevet 4,13). Endelig vil konferencen afstikke behovet for fremtidig kursusvirksomhed om kirkelig sang og musik, som i dag ikke varetages af Præstehøjskolen, konservatorier, højskoler og kirkemusikskolerne.

Følgende temaer vil blive taget op på konferencen:

- Hvor bevæger salmesangen og den folkelige sang sig hen?
- Hvad er kvalitet?
- Salmesangspædagogik
- Musicals i kirkelig undervisning
- Kor- og musiksarbejde
- Koncerter i kirkepædagogisk belysning.

Programnyt 2

Folkekirkens Pædagogiske Institut har udgivet et programnyt den 1. september 1994. Heri er oplysninger om alle vore kurser, orienteringsmøder og konferencer det næste års tid. Endvidere er der oplysninger om vore udgivelser, udviklingsarbejder m.m.

PROGRAMNYT kan rekvireres fra Folkekirkens Pædagogiske Institut.

Håndbog om børnegudstjenester.

Forlaget ANIS har påtaget sig at udgive håndbogen om børnegudstjenester: „At prædike for børn. Prædikenvejledninger for hele kirkeåret“. (Se også artiklen side 19-20).

Den udkommer 15. november 1994. Bogen bliver en mursten på 448 sider. Den forventelige pris bliver ca. 350,- kr.

Henvendelse om FPI's arbejde:

Folkekirkens Pædagogiske Institut
Porthuset
Slotsgade 9
6240 Løgumkloster
Tlf: 7474 3213 (mandag-fredag 10-15)
Fax: 7474 5013

materialer

Bøger og

Steffen Arndal:

H.A. Brorsons liv og salmedigtning.

Materialecentralen 1994.
112 sider, kr. 125,-

20. juni i år var det 300 år siden, salmedigteren Hans Adolph Brorson blev født i Randerup. Det bliver fejret landet over med sang, foredrag, kurser, artikler og bøger. For hans salmer er stadig betagende - både ud fra en kristelig og en sproglig synsvinkel. Dansk pietisme får her sit fornemste udtryk, og næppe nogen - ikke engang Søren Kierkegaard - overgår Brorson i mesterlig behandling af det danske sprog.

Mange lærere og præster vil i år blive bedt om at sige noget om Brorson. Om hans salmer og hans liv. Til den forberedelse har Steffen Arndal skrevet en god og spændende bog. Forfatteren er lektor i tysk litteratur ved Odense Universitet, altså ikke teolog af fag - og det er forfriskende. Han har før skrevet videnskabeligt om pietismen og Brorson, så læseren er i sagligt godt selskab i denne lille bog. Den er skrevet lettilgængeligt og medrivende. Der kræves ingen særlige forudsætninger - kun

interesse. Så nye læsere kan begynde her. Først giver han et godt indblik i forholdet mellem pietismen og enevælden og den tyske pietisme gennemgås. Dernæst får vi fortalt Brorson's liv som baggrund for en gennemgang af udvalgte salmer, bl.a. „Op al den ting“, „Den yndigste rose“ og „Den store hvide flok“. Fromhed, kristentro og personlig kamp og svagthed gør indtryk: Brorson er på en gang så menneskelig og inderlig i sin tro. Gribende og nyttigt tages vi med ind i det svimlende rum, hvor salmerne bliver til. Men det gøres hele tiden på en måde, så stoffet kan tilegnes og formidles videre. Arndal er en god vejleder. Han tænker og skriver som en god lærer. Overkommeligt i omfang og vedkommende.

Det er en brugsbog. I den videre formidling kan man f.eks. synge salmerne med en forsamling og bagefter gennemgå og forklare teksten og fortælle Brorsons liv. Bag bogen er der en ordforklaring til de enkelte salmer. Og det er en studiebog, som indbyder til yderligere fordybelse. En lille reaturliste frister den, som bliver grebet under gennemgangen.

Steffen Arndal har givet os en god, let læst og brugbar bog om Brorson. Her er kontant besked, lige til at videregive for de mange præster og pædagoger, som skal være med til at fejre 300 års jubilæet. God fornøjelse med læsningen og fremlæggelsen.

Af Allan Ploug Sørensen

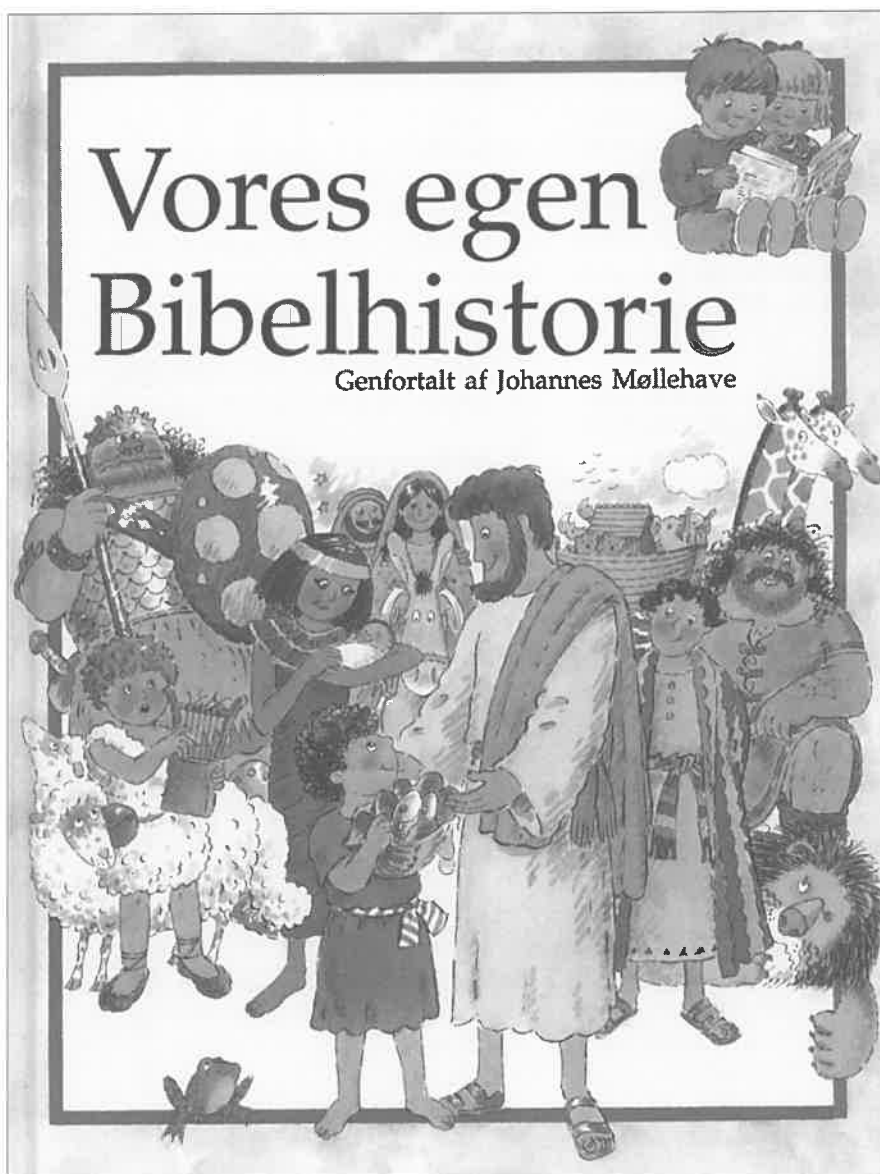
Vores egen Bibelhistorie
Genfortalt af
Johannes Møllehave
Materialecentralen.
64 sider, kr. 98,-
Indbundet og illustreret.

„Vores egen Bibelhistorie“ er en fortælle- og pegebog for de aller-mindste. På få sider får Johannes Møllehave i et enkelt og ligefremt sprog fortalt store dele af såvel den gammeltestamentlige som den nytestamentlige bibelhistorie. Og det er så levende og spændende, at man næsten føler, man selv er med i fortællingerne. Det er man på sin

vis også, nemlig gennem de to børn, Rosa og Mathias, som ivrigt tager del i, lever og leger sig ind i nogle af historierne. For Rosa og Mathias spørger og snakker fortsat med, og således er de med til at opmuntre den voksne fortæller til en fortsat dialog med de børn, der læses og fortælles for. Men det stiller naturligvis det krav til den voksne, at han eller hun selv er inde i det bibelhistoriske stof.

Sammen med Rosa og Mathias besøger vi bl.a. Babelstårnet, overværer Davids kamp med Goliath

og kommer med Jonas en tur i Hvalfiskens bug og til Nineve. Vi kigger med i stalden ved Betlehem og overværer Jesu dåb i Jordanfloden. Sammen med disciplene bliver vi reddet, da Jesus stiller stormen på søen, og vi oplever på afstand påskens dramatiske frygtindgydende og glædelige begivenheder i Jerusalem. Ja, sågar Paulus' rejser får en kort omtale - forud for Apokalypsens afsluttende tale om en ny jord og en ny himmel. Hvad stofmængden angår, må man sige, at det er ambitiøst, når

man betænker, at bogen er for de allermindste; men muligt er det naturligvis at springe noget over - og at udvælge sig det stof, man vil fortælle.

„Vores egen Bibelhistorie“, der er Johannes Møllehaves gendigtning af den engelske originaltekst „My first Bible“ af Linda og Alan Parry, er illustreret med tegninger af Alan Parry i en enkel, barnligt glad og humoristisk streg. Dog forekommer de talebobler, der her og der er anvendt, mig at være ganske overflødige, ligesom de synes at skæmme de farvestrålende tegninger. Jeg synes heller ikke, at idéen med de to gennemgående barnefigurer er gennemført og ordentlig integreret i den samlede fortælling; de to børn, Rosa og Mathias, dukker noget sporadisk og tilsyneladende tilfældigt op. Men dette er blot skønhedsfejl, og det forhindrer på ingen måde figurerne i at være gode identifikationsmodeller for de mindste.

Med „Vor egen Bibelhistorie“ er der skabt et godt grundlag for endnu mere fortællen, snakken og spørgen. Fortællebogen rummer som nævnt masser af bibelhistorisk stof, og bogen er tilrettelagt på en måde, så hele familien (små som store) kan være med. Såvel børn som voksne kan her hente megen oplevelse, inspiration og glæde.

Af Susanne L. Rysgaard

Steen Skovsgaard:
De fremmede har I altid hos jer
Unitas Forlag 1994. 80 sider, kr. 98,-

Sognepræst Steen Skovsgaard har i sit sogn, Gjelstrup sogn i Århus, hele kulturmødets problematik inde på livet. Han er præst i et de byområder, hvor koncentrationen af indvandrere er størst. Han har skrevet en spændende og tankevækkende bog, som netop vil sætte focus på danskerens forhold til de fremmede. I nærværende bog er det først og fremmest muslimerne, der skildres, deres problemer med det danske samfund - og ikke mindst vore problemer med at integrere dem. Bogen går også langt ind i mødet mellem kristendom og islam både teologisk og praktisk.

I tak og sang til Gud
FDF/FPFs og UNITAS FORLAG
96 sider plus kassettebånd eller CD. Ialt kr. 198,-

Materialet indeholder ti fortællinger og viser om Gud. For at begynde med fortællingerne består de både af dialoger og monologer, hvor den ene deltager er en eventyrperson, nemlig en hofnar, som har levet på Jesu tid. Vi får de centrale historier fra Jesu liv, men vel at mærke under en ny og skæv vinkel, som helt sikkert kan fange de lidt større børn. Jeg er overbevist om, at vi her har fået et fint materiale til den indledende konfirmationsforberedelse såvel som det kirkelige børnearbejde. Sangene på CD'en er gode, ikke mindst den nye af Hen-

ning Toft Bro. Iøvrigt står Willy Christiansen, Anne-Grethe Guldager, Ole Kamp og Erik Steen Nielsen bag materialet.

Fra UNITAS FORLAG er kommet 2 „puslespilbøger“ til de allermindste: **Den gode samaritaner** og **Den gode hyrde**. Velegnede til brug i familien, i kirken, børneklubben osv.

Af Henning Nørhøj

Inger Margrethe Gaarder:
Pandoras Kar - og andre fortællinger om mennesker og højere magter.
Høst og Søns Forlag. 181 sider, kr. 225,-

Pandoras Kar er en antologi med eventyr, sagn, legender og myter - samlet og genfortalt af Inger Margrethe Gaarder. Det er en guldgrube af livs- og menneskekundskab. Beretningerne er hentet fra vidt forskellige kulturskredse og er for både børn, unge og voksne. De griber fat i mange af de basale spørgsmål, som mennesker til enhver tid har stillet sig: Hvor kommer verden fra? Hvordan blev mennesker skabt? Hvordan opstod døden og livet? Og hvordan bør vi i det hele taget leve sammen her på jorden? Inger Margrethe Gaarder døde i 1993 og var i Danmark mindre kendt end hendes søn, succesforfatteren Jostein Gaarder. Men i Norge var hun en meget velrenommeret forfatter med en lang række fag- og lærebøger om bl.a. livssyn og kristendom bag sig.

Af Mette Geil

Redaktionen har iøvrigt modtaget følgende bøger:

ISLAM i forskellig klædedragt - hvordan bygger vi bro?

Antologi med forord af Poul Hartling og bidrag af bl.a. Niels Henrik Arendt og Karsten Fledelius.
DMS-forlag, 64 sider, kr. 60,-

Kristen Spiritualitet 1:
Wilfrid Stinissen,
Bønnens vej.
Niels Steensens Forlag
1994, 103 sider, kr. 78,75.

Jens Simonsen:
Sennepsfrøet.
Forlaget Tuxedo, 100 sider, kr. 118,-

Per R. Jensen:
En anden verden - indiansk religion og kulturmøde i Nordamerika.
Forlaget systime, 256 sider, kr. 210,-

Kirkens Undervisning 4/94

Temaet for det næste nummer af Kirkens Undervisning er dømmen. Bladet udkommer i starten af december og redaktionen modtager gerne bidrag og meget gerne undervisningsmodeller eller artikler af praktisk og pædagogisk tilsnit. Også fra Folkekirkens Skoletjeneste rundt omkring i landet bringer vi gerne stof om arbejdet og udviklingen.
Deadline er 15. oktober.

- et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning.
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde.
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans til det pædagogiske arbejde i kirke og menighed

UDGIVET AF EPS

Evangelisk Pædagogisk Samvirke, som er en sammenslutning af en række folkekirkelige organisationer, der er involveret i kirkens forkyndelse og undervisning.

MEDLEMMER AF EPS

Dansk Bibelskole. Dansk Missionsråd. De samvirkende Menighedsplejer. Det danske Bibelselskab. Diakonhøjskolen. Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen. Diakonissestiftelsen. FDF/FPF. KFUK-spejderne i Danmark/De grønne pigespejdere. KFUM og KFUK i Danmark. KFUM-Spejderne i Danmark. KFUMs Idrætsforbund i Danmark. Kirkefondet. Kirketjenesten i Danmark. Menighedernes Daginstitutioner. Sammenslutningen af Indre Missions skoler. Unge Hjem Bevægelsen i Danmark.

REDAKTION

Henning Nørhøj (ansv.),
Eberhard Harbsmeier
og Mette Geil.

ABONNEMENT

Årsabonnement (4 numre)
kr. 100,-. Løssalg kr. 30,-
Giro 8 05 53 51.

HENVENDELSE

Adresseændringer bedes meddelt Avispostkontoret.. Husk ved alle henvendelser at opgive abonnementsnummeret, som står opført sammen med adressen på bladets bagside.

Religionspædagogisk Center
Frederiksberg Allé 10 A
1820 Frederiksberg C
Tlf.: 31 24 92 50 (kl. 10-16)

Religionspædagogisk Centers formål er at være til rådighed for såvel hjem, kirke og skole, hvad angår dåbsoplæring og kristendomsundervisning.
- Udstillinger, kataloger og pædagogisk vejledning.
- Udlejning af film og bogkufferter.
- Salg af bøger og AV-materialer.

Sats og layout: Mariann Anderson

Tryk: Specialtrykkeriet Viborg

JESUS I HOVEDROLLEN - et hefte om Jesus som film-star!

Gennem filmens snart 100-årige levetid har Jesus været en af de mest populære film-skikkelser; filmstatistikere fortæller at kun Napoleon (!) har været hyppigere "filmet". Man kan umiddelbart undre sig over at Jesusskikkelsen til stadighed kan vække den interesse inden for en så kommerciel branche som filmproduktion, men den seneste i rækken "Jesus fra Montreal" viser, at interessen er usvækket.

Hefte prøver at pejle sig ind på følgende:

- Hvordan har udviklingen fundet sted fra de første små stumfilm til dagens dyre og spektakulære film?
- Hvad er det for en Jesus vi bliver præsenteret for?
- Hvordan kan sådanne film indgå i forskellige undervisningssammenhænge?

Det er første gang at dette tema tages op så grundigt i en dansk sammenhæng.

Artiklerne er følgende:

- Jes Nysten, "Ej blot til lyst".
- Gert Albrecht, "Jesus - en filmkarriere".
- Manfred Etten, "Hollywoods sidste fristelser".
- Martin Drouzy, "Jesus, Max von Sydow og æslet".
- "Jesus på film".
- En filmografi v. Ebbe Villadsen.
- "Udvalgt litteratur", v. Ebbe Villadsen.

Derudover indeholder heftet et spændende udvalg af billeder fra filmene.

Hefte kan købes for 50 kr. ved henvendelse til Religions Pædagogisk Center. Det udkommer i midten af oktober måned.